

O DIPLOMĂ DE ÎNNOBILARE DIN ȚARA HAȚEGULUI DE LA 1675

Cercetarea istoriei nobilimii românești din Transilvania, deși a beneficiat de contribuții valoroase din partea unor istorici, nu a ajuns încă la formularea unor concluzii unitare, clare. Dezinteresul istoriografiei românești mai vechi a fost determinat de o serie de considerații potrivit cărora actul nobilitării echivala cu asimilarea vârfurilor românești. Fără a intenționa o incursiune istoriografică, prezentarea opiniilor unor istorici care au abordat această problemă ar fi de natură să explice în bună măsură lipsa studiilor de amploare asupra acestei teme.

Ioan Bogdan nega orice rol în istoria românilor acestei categorii: "Devenind nobili, cnezii încetează de a fi români; parte de bunăvoie, parte siliți de dispozițiunile luate de Ludovic și confirmate de Sigismund la 1428 ei trec la catolicism, ca să-și poată păstra mai departe domeniile lor"¹.

Nicolae Iorga va aprecia locul și rolul nobilimii românești astfel: "Trecând prin curtea regelui, descendenții voievozilor și cnezilor intrară pe la jumătatea sec. al XV-lea, trecând la catolicism în nobilime, va să zică în națiunea ungurească, însemnând foarte mult în mijlocul vieții militare și politice a Ungariei, dar în aceeași măsură însemnând mai puțin în viața națională a românilor". Același istoric accepta că poporul român din Transilvania "a câștigat uneori, prin anume reprezentanți ai săi o situație eminentă în viața constituțională a statului din care face parte, că și-a trăit și o viață politică de multe ori în formă străină". Într-o viziune nuanțată asupra problemei, N. Iorga preconiza cercetarea acestei "forme străine" sub care se ascunde viața noastră națională².

În ultimii ani istoriografia românească a înregistrat aportul unei generații tinere de istorici, cum ar fi: I.A.Pop, A.A.Rusu, C.Feneșan, I.Drăgan, care au studiat istoria acestei categorii sociale.

Comunicarea de față își propune îmbogățirea surselor documentare privind studierea acestui subiect, prin prezentarea unui document inedit ce se înscrie în categoria scrisorilor de înnobilare numite "litterae arnales", acte des întâlnite în secolul al XVII-lea.

Diploma este emisă la Iernut de cancelaria principelui Mihail Apafi în anul 1675, conferind prerogative nobiliare lui Ștefan Pop din Săcel, fiului acestuia Gheorghe și fratelui său Cristian Pop pentru "fidelitate fidelibusque servitiis strenui", credință și slujbe credincioase. Totodată, li se acordă și o stemă nobiliară și toate drepturile care decurgeau din aceasta, anume să se folosească de ele pretutindeni în războaie, turniruri, jocuri cu sulița și în orice exerciții militare și nobiliare, ca și pe sigilii, pânze, tapiserii, curți, inele, steaguri, scuturi, corturi, case și morminte.

Stema acordată prezintă un scut cu câmpul azuriu, posedând ca mobile un braț uman împlătoșat, până la umăr, ținând cu vârful în sus un pumnal scos din teacă. Scutul este timbrat în partea superioară de un coif cu viziera închisă, încoronat cu diadema regală și împodobit cu lambrechieri. Nu posedă cimier și nici sprijinitori.

Blazonul prezintă câteva caracteristici comune stemelor nobiliare românești din Transilvania, cum ar fi câmpul scutului de culoare azurie, smalț utilizat cu o mare frecvență, dar nu în exclusivitate, modul de plasare a mobilelor și a ornamentelor exterioare³.

Având în vedere simbolistica însemnelor heraldice acordate, înclinăm să credem că această înnobilare răsplătește servicii de natură militară, dar nivelul documentarii la care ne aflăm nu ne permite precizarea motivelor acestui fapt. Beneficiarii actului aparțineau, după cum se menționează în document, unei stări și condiții nenobile ("statu et conditione ignobili, in qua nati sunt et hactenus extitit"). Foarte probabil ei făceau parte dintr-o categorie socială liberă, pentru că în cazul în care aceștia ar fi fost iobagi, nobilitarea lor se putea face numai cu acordul prealabil al stăpânului sau după eliberarea lor, demersuri pe care de obicei diplomele de înnobilare le pomenesc⁴.

---

¹ Ioan Bogdan, *Scrieri alese*, Ed.G. Mihăilă, București, apud. Ioan Drăgan, *Nobilimea românească din Transilvania. Incursiune istoriografică*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, XXX, 1990-1991, p.343-355.

² Nicolae Iorga, *Istoria poporului românesc*, Ed. Georgeta Penelea, București, 1985.

³ Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, Ed. științifică și enciclopedică, București, 1987, p.176.

⁴ David Prodan, *Iobăgia în Transilvania în sec. XVI*, Ed. Acad. R.S.R., București, 1967, vol.I, p.445.

Informații privitoare la situația economică a celor înnobilați nu avem în document, care nu menționează nici efectuarea vreunei donații sau confirmarea vreunei posesiuni. Actul conferă doar "onorurile, favorurile, privilegiile, scutirile, libertățile, imunitățile și prerogativele de care se bucură adevărații și neîndoielnicii nobili".

Este necesară precizarea faptului că eliberarea diplomei se încadrează într-un proces de înnobilări masive, care începe pe la 1580 și continuă mai ales sub cei doi principii Rakoczi și Mihail Apafi și chiar după instaurarea dominației habsburgice în Transilvania. În această perioadă zbucimată a istoriei Transilvaniei principii încearcă să-și consolideze baza socială prin sporirea numărului micii nobilimi, ca o contrapondere la puterea, uneori turbulentă, a magnaților⁵. Înnobilările mai aveau ca scop sporirea armatei în lupta antiotomană și, nu în ultimul rând, atragerea românilor la calvinism⁶.

Evoluția ulterioară a familiei nobiliare Pop este greu de determinat cu certitudine, datorită sărăciei informațiilor de care dispunem până acum. O conscripție a nobililor din Țara Hațegului efectuată în 1683⁷ nu nominalizează nici un reprezentant al acestei familii. Date lacunare întâlnim pentru prima jumătate a secolului al XIX-lea, când este nominalizată o familie Pop din Săcel, caracterizată drept o familie înstărită din comitatul Hunedoara, ai cărei membri dețineau funcții în administrația comitatensă. Autorul nu oferă însă descrierea blazonului familiei, astfel că nu putem stabili existența certă a unei relații de rudenie între cele două familii⁸. Nu găsim informații concludente nici în repertoriul lui Ioan Pușcariu *Date istorice privitoare la familiile nobile române*⁹, care pomenește pe un anume Demetriu Pop de Săcel ca asesor al comitatului Hunedoara și în această calitate semnat al unui act din 25 decembrie 1795. Credem că această familie a avut o evoluție marginală în comparație cu alte familii nobiliare, fapt ce ar explica sărăcia informațiilor documentare. Totuși, continuarea existenței unor reprezentanți ai ei și utilizarea beneficiilor aferente titlului nobiliar este sigură, dacă avem în vedere că la 14 aprilie 1842 diploma este copiată și autenticată de asesorii jurați ai comitatului Hunedoara. Copia, datorită căreia cunoaștem acest act, se păstrează la Arhivele Statului din Deva¹⁰. O eventuală continuare a cercetărilor asupra acestui subiect ar putea oferi date interesante privind evoluția familiilor nobiliare românești din Transilvania.

COSMIN POPA GORJANU
Universitatea "1 Decembrie 1918"
Alba Iulia

⁵ Dan Gr. Pleșia, *La noblesse roumaine de Transylvanie. Structure et evolution*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, 1957, tom XXVI, nr.3.

⁶ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, Ediția a doua, note, comentarii și indice de Ștefan Pascu și Florin Salvan, Brașov, 1993, p.197-199.

⁷ *Anno 1683 Haczogh videki nemesseg regestruma*, în *A Hunyadmegyei történelmi es regeszeti tarsulat evkönyve*, tom 17, nr.3, 1907, p.125-132.

⁸ István Nagy, *Magyarország családai czimerekkel es emzekrendi tablakkal*, Pesta, 1862, p.115.

⁹ Ioan Pușcariu, *Date istorice privitoare la familiile nobile române*, Sibiu, 1895, partea a II-a, p.181.

¹⁰ Arhivele Statului Deva, fond Grănicer Pop George, dos. 1/1675, f.1.